essentia est principium, & ratio agendi; at essentia de se communis est, & indifferens omnibus individuis possibilibus illius speciei. Ex quo patet ratio, cur de Deo singularissimo possit dari scientia, quia ipsius essentia est de se hæc; nec est pluribus communicabilis cum sui divisione, undè passiones, vel quasi passiones de ipso per se primò, & immediatè demonstrantur: quæ ratio militat etiam de Intelligentiis in sententia Aristot. ponentis illas necesse esse, & de se hæc.

35 Objic. de facto multæ demonstrationes conficiuntur de singularibus ut singularia sunt, nam demonstratur eclypsis de Luna, & Sole, ut singularia sunt, quia ostenditur ut hic, & nunc, & in tali tempore, quæ sunt conditiones individuantes. Tum 2. quia de singulari in se demonstratur unitas, distinctio, &c. & hæc unitas, & hæc distinctio numeralis nonnisi ab individuali determinata provenit, ergo intellectus concipiens hæcceitatem Petri distinctè posset demonstrare de Petro hanc unitatem, & hanc distinctionem numeralem. Tum 3. quia collectio accidentium convenit individuo ut sic ex Porph. c. de specie, ergo poterit de ipso demonstrari. Tum 4. ex 2. Met. 11. habetur non posse sciri antequam ad individua veniatur.

Resp. demonstrationes illas, quamvis in numero singulari conficiantur, revera esse de speciebus Lunæ, & Solis, nam etsi aliter Luna, & aliter Sol numero essent in illis sitibus, & cum illis aspectibus, iidem provenirent effectus, & eclypsis. Ad 2. unitas numerica in universali demonstratur de singulari in esse signato, quomodo induit rationem speciei, nec est verum hanc unitatem, qua Petrus est idem sibi ipsi, & ab alio distinctus, ita necessario ab hæcceitate Petri provenire, ut alia consimilis non potuerit emanare, sed solùm à prima causa determinatur ad hanc numerounitatem, ut diximus in Phys. disp. 8. quæst. 2. art. 3. Ad 3. collectio illa verè non est passio, cum sit plura prædicata, non unum, dicitur tamen passio largè, quatenus per ipsam circumscribimus hæcceitatem, & absolutè reperiri potest in alio individuo. Ad 4. quod Doct. in Met. ly individua, quod non intelligantur singularia, sed vel species specialissima, quatenus non est amplius per essentiales differentias divisibilis; vel genus supremum, quod est indivisibile in alia priora, vel propositio immediata.

Ex his omnibus deducas habere quid rei in sensu explicato esse unam ex præcipuis conditionibus subjecti, quia quod habet potest innuere rationem subjecti, & quod non habet, excluditur ab ipsa.

ARTICULUS IV.

An subjectum debeat primò continere virtualiter omnes veritates scientiæ,

36 SCotus qu. 3. prol. B. definiens subjectum adæquatum scientiæ ait, illud esse, quod continet in se primò virtualiter omnes veritates illius habitus, cujus est subjectum; pro cujus notitia advertunt Scotistæ, quod ly *primò* idem significat, ac adæquatè, & id adæquatè continet, quod in continendo non dependet ab aliis, sed alia ab ipso, itaut per impossibile circumscripto omni alio, adhuc contineret, & nihil contineat, nisi per ipsius rationem.

Advertunt etiam, quòd multiplex est continentia, alia essentialis, qua unum continet alterum in primo modo dicendi per se, alia est potentialis, qua superius continet inferiora, alia est virtualis, qua unum continet aliud in esse producibili ab ipso; & quia duplex est esse, scilicet, reale, & cognitum, hinc duplex est virtualis continentia, una, qua aliquid potest aliud in esse reali producere, altera, qua potest producere in esse cognito; & tandem quia esse reale est duplex, Physicum, & Metaphysicum, primum est res à sua causa realiter distincta, secundum est quædam formalitas pullulans ab alia, sic duplex est continentia virtualis in esse reali, vel Physica, vel Metaphysica; modò subjectum nequit continere proprias passiones continentia virtuali in esse reali Physico, nam à subjecto ex disp. 5. quæst. 4. art. 1. realiter non distinguuntur, sed continentia Metaphysica, quia verè ab essentia subjecti pullulant ex dictis in Physicis disp. 7. quæst. 2. quæritur ergo an subjectum debeat continere virtualiter in esse cognito omnes passiones de ipso demonstrabiles in scientia, ubi non loquimur de objecto materiali, sed de composito ex materiali, & formali, quæ unum complectum subjectum scientiæ integraret, ut supra diximus art. 1. (ut obiectiones Cajetan. diluamus tribuentis Scoto, ipsum loqui de materiali objecto) non quòd tale objectum totaliter sine Dei, & intellectus concursu causet ex se notitiam passionis in intellectu, ut malè interpretatur Anim. quæst. 4. prol. Doctorem nostrum, sed partialiter, & in ratione objecti, nam intellectio ex objecto, & potentia gignitur, supposito divino concursu ex Scot. 1. d. 3. quæst. 7.

37 Ocham cum suis nominalibus in prol. sent. negat subjectum continere virtualiter passiones in esse cognito (immò negat etiam in esse reali, sed procedit ex eo, quod agens Physicum cum Metaphisico agente confundit, putatque ad quamlibet continentiam requiri distinctionem realem, quod est falsum) Communis sententia est affirmativa cum Scotocit. sed est dissidium apud Scotistas, si hæc conditio debeat convenire solùm subjecto specifico, quæ est species specialissima, an etiam subjecto generico, quod est genus quodlibet, vel aliquod transcendens, nam aliqui indistinctè loquentes videntur universaliter loqui, tam de specifico, quàm de generico, ita Can. 1. Phys. quæst. 1. Tat. quæst. 3. procem. Log. Orbellus in princ. Phys. Smisinch. quæst. 2. procem. Theolog. num. 47. ex eo, quod negat subjectum genericum, & dat solum specificum, sed præsertim Brasav. quæst. 3. Univ. & quæst. 1. quol. de mente Scoti afferit definitionem in prol. allatam convenire utrique subjecto, licèt postea solum in modo loquendi disserat abaliis Scotistis, qui volunt hanc definitionem, vel conditionem assignatam esse subjecti specifici, non generici, nisi respectu propriarum passionum, quas virtualiter continet, passiones vero suorum inferiorum, nonnisi potentialiter; ita Barg. super quæst. 3. prol. qui Paulum citat, & Lich. Faber Theor. 5. Zerb. 1. Met. quæst. 2. esluce Aureol. in prol. qu. de subjecto Theol. art. 1. & Amic. tract. 27. disp. 4. qu. 2. dub. 7.

38 Dicimus, subjectum propriè loquendo virtualiter continet in esse cognito tantum passiones de ipso immediatè, & primò demonstrabiles in scientia, sive genericum sit, sive specificum, & per consequens omnes veritates illius scientiæ, at passiones inferiorum nonnisi potentialiter. Concl. quoad primam partem est Doct. cit. & aliis in locis adducendis, & probatur ab ipso, quia propositiones, quæ in demonstratione assumuntur, aliæ sunt immediatæ, ut principia, aliæ mediatæ, ut conclusio, in illis continetur causa inhærentiæ passionis in subjecto, quæ est definitio subjecti, in illa continetur ipsa passio de subjecto demonstrata, ergo subjectum est causa, cur illæ veritates cognoscantur, ab intellectu, patet, quia per suam speciem repræsentat definitionem, quam essentialiter continet; hæc est causa, cur passio cognoscatur, ergo virtualiter in esse cognito continet omnes veritates scientiæ, nam definitio non est ratio *qua* continendi, sed ratio *qua* subjectum continet. Tum quia subjectum est causa adæquata habitus, quia est primum in scientia primitate adæquationis, ergo debet virtualiter in esse cognito omnes veritates continere de ipso in scientia consideratas.

Secundo, quòd subjectum genericum passiones inferiorum potentialiter tantum contineat, est Scoti 6. Met. quæst. 1. & probatur evidenter, virtualiter primò continere veritates in scientia est per quodquid est posse subjectum causare notitiam veritatis conclusionis, & habitudinis passionis ad proprium subjectum; sed generic. cum subjectum per suam definitionem non potest esse causa, cur passiones inferiorum de ipsis demonstrentur, ergo, &c. major patet ex Scot. in prol. cit. ubi ait continere primò virtualiter est ita, independens esse in continendo, ut circumscripto omni alio adhuc contineat, & nihil aliud contineat, nisi per rationem ejus, ut corpus naturale ita continet mobilitatem, ut circumscripta quacunque specie corporis naturalis, etiam omnibus simul, adhuc continet, & per suam definitionem poterit de ipso demonstrari, & inferiora nonnisi per rationem corporis naturalis continent mobilitatem in communi; minor patet, quia per rationem corporis naturalis, ut sic nequit circularis mobilitas v. gr. de Cœlo demonstrari, aliter omnibus corporibus conveniret.

39 Dices cum aliquibus Scotistis, verum esse genus potentialiter continere passiones inferiorum, sed ut sic non tribuere unitatem habitui, sed solùm ut continet proprias passiones demonstrabiles per se primò de ipso, per se secundò de inferioribus.

Hæc responsio coincidit cum opinione Smisinch. negantis divisionem subjecti in totale, & partiale, si enim scientia considerans speciem aliquam generis non est pars scientiæ de genere, nec ista connexionem habet cum illa, sicut nec objecta, nullum erit partiale objectum, unde non rectè corpus naturale dicetur subjectum in tota Philosophia, nec ens in tota Metaph. nec syllogismus in tota Logica, neque Philosoph. aut Metaphysica, vel Logica, Mathematica, & universaliter quælibet scientia diceretur una scientia; & malè in initio Philosophiæ, Logicæ, Metaphysicæ, &c. institueretur quæstio de subjecto ipsarum, sed solùm quæri deberet subjectum illorum librorum, vel illius libri, qui primo explicandus occurrit contra omnes Doctores, ut etiam dicemus quæst. seq. quapropter eo ipso, quod admittimus genus aliquod pro subjecto in aliqua totali scientia, debemus etiam asserere de ratione subjecti scientiæ non esse continere virtualiter omnes veritates illius scientiæ, sed virtualiter proprias, potentialiter illas inferiorum.

Postuimus in concl. ly *propriè loquendi*; nam si velimus extendere continentiam virtualem, & illam dividere in immediatam, & mediatam, seu in proximam, & remotam, & hanc sumere pro potentiali; ut facit Bras. & videtur etiam Doct. in 3. d. 25. qu. 2. C. & d. 36. quæst. un. L. ubi continentiam virtualem in hoc sensu tribuit subjecto generico, & citat se in 6. Met. quæst. 1. quo loco continentiam generici subjecti ait esse virtualem, & potentialem, sic nulla erit nisi de nomine dissensio.

40 Objic. 1. ostendendo subjectum non continere virtualiter notitiam passionum. Tum quia entia rationis circa suas passiones non habent activitatem aliquam, ut possint illas producere in esse cognito, vel reali; eodem modo se habet relatio realis, quæ non est de genere activorum, unde nequit concurrere ad productionem propriarum passionum, neque ad earum notitiam, cùm non sit objectum motivum intellectus. Tum 2. esse eclypsabile est passio Lunæ, & tamen à Luna non continetur virtualiter, quia ad cognitionem eclypsis requiritur cognitio terræ, quæ ut causa ad eclypsim concurrit, at terræ notitia non continetur virtualiter in Luna: esse quoque beatificabile est passio hominis, & tamen ex quidditate hominis non cognoscitur, aliter posset viribus naturæ cognosci ipse Deus, qui est terminus hujus passionis, nequit enim cognosci relatio aliqua, nisi cognoscatur terminus ipsius relationis. Tum 3. evidentia veritatis concl. non solùm pendet à subjecto, sed etiam à prædicato, & à premissis, ergo nequit primò, & adæquatè contineri in subjecto. Tum 4. sequeretur in demonstratione à posteriori effectum esse subjectum, quia est id, quod virtualiter continet veritates. Tum 5. si ex hoc, quod causa virtualiter continet effectum in esse rei, continet etiam in esse cognito, ergo ex notitia Solis incomplexa poterit haberi notitia omnium effectuum à Sole producibilium, quod est falsum. Tum 6. subjectum comparatur ad scientiam, sicut objectum ad potentiam, sed hoc ponitur primum, & adæquatum penes primitatem communitatis, non continentiæ virtualis, ut patet de colore respectu visus, qui de omnibus objectis visibilibus prædicatur, & ens de omnibus objectis intellectus; ergo &c. quod etiam servatur non solùm in objectis potentiarum, sed etiam in subjectis scientiarum, nam in Geometria est linea, in Arithmetica numerus, in Metaphysica ens, quæ de consideratis in illis scientiis prædicantur.

41 Resp. ad 1. patet ex disp. 3. quod entia rationis suo modo habent causalitatem erga proprias passiones, revera tamen fundamentum entis rationis est, quod causat notitiam entis rationis, & hæc notitiam passionis ipsius, qua ratione dicitur, ens rationis, ut cognitum causare notitiam passionis: relatio realis non est activa physicè, sed metaphysicè, at non causat notitiam passionis propriæ, nisi ut cognita, ut de ente rationis diximus, eo quia non est objectum motivum intellectus, sed terminativum. Ad 2. eclypsabilitas, sicut continetur virtualiter in Luna quoad esse reale, ita quoad esse cognitum, attamen quia ordinem dicit ad terram, vel aliud corpus opacum in esse reali, ita quoque in esse cognito dependet ab illo, ex quo solum sequitur, Lunam non esse causam adæquatam cognitionis illius, sed requiri cognitionem terræ, non tamen deducitur in Luna virtualiter non contineri, ut in subjecto, quamvis in terra contineatur tanquam in causa, non tanquam in subjecto: beatificabilitas nequit cognosci cognita hominis essentia, eo quia ordinem dicit ad Deum, ut ad terminum, qua ratione non continetur sub objecto naturalis attingentiæ intellectus creati, quod est ens finitum, cujus terminus non est Deus, ex Scot. quol. 14. Ad 3. neg. consequ. non enim dicimus subjectum esse causam totalem cognitionis conclusionis, nam prædicatum, & præmissæ concurrunt, sed dicimus subjectum primò continere, quia non solum est causa veritatis conclusionis, sed etiam veritatis principiorum, quatenus ultimatè omnia continet tam prædicatum concl. quam principia. Ad 4. neg. seq. quia effectus in illa demonstratione non est subjectum, sed medium, & principium *Quo* cognoscendi. Ad 5. tunc ex cognitione causæ devenimus in cognitionem effectus virtualiter in illa inclusi, quando effectus se habet ut passio causæ, nam tunc est convertibilis cum causa, à principiis ipsius emanat, nec in altero potest reperiri, nisi in sua causa, quare exemplum Solis non urget, quia non se habet ut subjectum respectu effectuum ab ipso producibilium, & aliæ concausæ requiruntur, effectus non in Sole, sed extra reperiuntur, nec necessario à principiis fluunt ipsius; quamvis si quis perciperet virtutem internam Solis productivam effectuum, posset quoque in cognitionem effectuum devenire.

Ad 6. Doctor in prol. cit. negat omnimodam paritatem, licèt enim conveniant in hoc, quod ambo terminant actus potentiæ, & scientiæ, & in aliis conditionibus, ut est videre apud Bassol. attamen differunt in hoc, quod proportio objecti ad potentiam est motivi ad modò, seu agentis ad passum, at subjectum se habet ut causa ad scientiam ut ad effectum: hinc quodlibet objectum inclusum in objecto primo, & adæquato poterit agere in potentiam, quia quando agens potest agere in aliquod passum, quodlibet agens ejusdem rationis poterit in illud passum agere, & illud à quolibet agente eiusdem rationis potest pati: at non sequitur idem de subjecto, quod si subjectum est causa habitus, quodlibet inclusum in subjecto possit causare eundem habitum; ad exempla adducta, dicimus illa objecta esse communia objectis partialibus, & non solùm ut sic dicuntur subjecta, sed etiam ut alia considerata in scientiis ad illa reducuntur, ut sunt passiones, & principia, quapropter assignantur subjecta non tantum, ut habent illam prædicationem communem ad inferiora, sed ut continentia virtualiter proprias passiones, & prædicata: vide P. Fabrum theor. 5.

42 Secundo objic. ostendendo ex mente Scoti, quodlibet subjectum virtualiter continere debere omnes veritates scientiæ, & non aliquas potentialiter. Tum quia in 3. d. 14. qu. 2. H. habentur hæc verba, *Illud etiam confir. per philos. 1. post. 25. ubi vult, quod oportet maximè cognoscere de subjecto quid est, & ratio est, quia in ratione, & quidditate subjecti virtualiter includitur tota ratio scientiæ*, tunc sic, quicquid est ratio, propter quam aliquid insit alteri, convenit omnibus illis, cui illud inest, ut quicquid est ratio divisibilitatis, inest sed ratio propter quam debemus de subjecto præcognoscere *quid est*, est inclusio virtualis totius scientiæ in objecto, ergo de quocunque verificatur, quòd de illo sit præcognoscendum *quid est*, de illo etiam affirmabitur, quod virtualiter includat totam scientiam, sed ista præcognitio de quocunque subjecto sive specifico, sive generico, sive transcendenti verificatur, ergo, &c. Tum 2. in 1. d. 3. q. 8. in fine, ait Doctor, quod *unitas scientiæ assignatur penes objectum, quia illud est, penes quod scientia distinguuntur, non penes intellectum, & hoc modo distinguendo scientias, illa est una, quæ est unius subjecti primò, quatenus objectum primum habet continere scientiam illam virtualiter*: idem habet quæst. 7. ejusdem dist. in fine, & supra L. ergo si unitas scientiæ penes virtualem continentiam subjecti attenditur, cum tribuere distinctionem, & unitatem scientiæ competat etiam subjecto generico, illud non potentialiter, sed virtualiter omnia continebit: idem docet 3. d. 25. quæst. 2. C. Tum 3. qua quol. 7. N. docet primum principium continere virtualiter, & eminenter veritates omnium posteriorum, non tamen oportet, quod possit esse causa immediatè cognoscendi quodcunque posterius; & 1. dist. 3. quæst. 2. inprimis extra inquit, quod quicquid probatur de Deo in Metaph. continetur virtualiter primò in ratione entis; & quæst. 3. §. *Quantum ad 2. art.* ait ens virtualiter continere passiones, & ultimas differentias, & litt. M. exemplificat de colore, qui virtualiter includitur in differentiis, & passionibus coloris.

43 Resp. ad 1. quod sicut ratio generici subjecti præcognosci debet respectu passionis ipsius subjecti generici tanquam medium adæquatum ad demonstrandam passionis inhærentiam, at respectu passionis alicujus speciei solùm debet præcognosci ut medium inadæquatum, quatenus est pars definitionis illius speciei; sic alia, & alia debet esse inclusio genericæ, & specificæ passionis, illa virtualis, hæc potentialis: Doctor itaque vel sumit virtualem continentiam largè, vel & melius, ibi loquitur de scientia unius passionis inhærentis subjecto, ut se declarat, quare loquitur de subjecto specifico, vel de generico in ordine ad proprias passiones. Ad 2. eodem modo resp. nam præcipuè quæst. 7. cit. in fine loquitur de specie specialissima, quæ nonnisi virtualiter continet passiones; & habitus istius speciei sumit ab ipsa unitatem secundùm virtualem continentiam; aliter si subjectum etiam genericum secundùm virtualem solùm continentiam tribueret unitatem scientiæ, nec Philosophia, nec Metaphysica, immò nulla scientia ex adinventis diceretur una scientia totalis, sed omninò multiplex, præter Theologiam, quæ est de objecto singularissimo, ut arguimus, eo quod genericum nequit virtualiter passiones inferiorum continere: Quod magis patet ex locis adductis in 3. ratione, nam in quol. 7. nequit intelligi ut notat Zerb. cit. de continentia virtuali propria, quia fic possent per primum principium immediatè cognosci posteriora, sicut per quidditatem speciei immediatè cognoscitur passio specifica, nam propriè in illa virtualiter continetur; quapropter hæc virtualis continentia apud Doctorem aliquando sumitur propriè, aliquando ut communis ad virtualem propriè, & ad potentialem, & dicitur virtualis, quia ratio generis saltem partialiter concurrit ad cognitionem specificæ passionis; sæpius tamen de virtuali loquitur, quia Theologicum objectum hoc modo solùm continet proprias passiones. Hinc concludendum, definitionem datam à Scot. prol. qu. 3. esse subjecti specifici, nam ut colligitur ex textu, loquitur de continentia virtuali propria; quod etiam patebit in qu. seq.

Sed novissimè Poncius disp. 2. Log. nu. 12. & 18. ut ostendat definitionem subjecti ex Scoto adductam, quod virtualiter contineat omnes veritates scientiæ, etiam generico competere, ait scientia illius nequaquam esse, quod secundùm se, & secundùm suam rationem præcisè contineat veritates totius scientiæ, neque enim secundùm se solum debet illas continere virtualiter ita, ut se solo cum intellectu possit omnes illas causare, impossibile enim est, (inquit) quod ens, ut sic, quod ponitur objectum adæquatum Metaph. contineat omnes veritates metaphysicas, præsertim illas, quæ habentur de Angelis; sensus ergo illius est, ut magis explicat nu. 18. quod objectum adæquatum debeat continere virtualiter omnes veritates scientiæ, cujus est objectum, non secundùm se, & sua prædicata intrinseca, sed secundùm se, & omnia illa, quę sunt ad ipsum reducibilia commodè: Cæterùm expositio ista contra Doctoris intentionem, & litteram palam militat, nam loc. citat. explicans quid intelligat per continere primo virtualiter, inquit idem significare, quod continere independenter ab aliis in scientia consideratis, & secundùm suam rationem præcisè, & adæquatè, sic quod in continendo non dependet ab aliis, sed alia ab ipso, itaut per impossibile circumscripto omni alio adhuc contineret, ut dicebamus ab initio articuli juxta communem omnium Scotistarum expositionem; non ergo recedendum est à sententia nostra, quam etiam tradiderunt politiores Scotistæ, quod Doctor ibi subjectum specificum definivit, non genericum, licèt extendendo continentiam virtualem possit etiam quoquo pacto illa definitio applicari subjecto generico modo infinito supra num. 39.

ARTICULUS V.

An subjectum debeat esse necessarium,

44 DIximus qu. preced. explicando 2. & 4. conditionem scientię, debere scientiam esse necessariam non necessitate simpliciter, quasi quod ipsa semper reperiri debeat in rerum natura, & nunquam corrumpi, sed necessitate secundùm quid, scilicet quoad veritatem, ut non possit ullo pacto in falsam mutari, quam necessitatem complexam appellavimus, quia est necessitas propositionis, & habitudo necessaria inter subjectum, & prædicatum conclusionis demonstratę. Attamen quia scientia omnem conditionem sumit a proprio subjecto, sequitur, subjectum quoque debere dici necessarium, invariabile, & incorruptibile, qua ratione communiter asseritur de corruptibilibus non dari scientiam ex 1. Post. cap. 7. & 6. Ethic. cap. 3. hanc necessitatem subiecti, & invariabilitatem explicare debemus, quenam sit; certum est enim esse distinctam à necessitate scientię, hęc enim causatur ab illa, estque alicuius complexi, scilicet scientię, illa verò est incomplexi, qualis entitas subiecti.

Mirum est, quàm varie loquuntur Doctores in re tam evidenti, ut notat Aversa quęst. 26. Log. sect. 4. Quidam enim dicunt, subiectum scientię debere esse necessarium, & incorruptibile in universali, non in particulari, vel per se, non per accidens, vel in potentia,

potentia, non in actu, vel in actu signato, non exercito, vel quoad essentiam, non quoad existentiam; quapropter si subjectum deinde sit corruptibile in particulari, per accidens scilicet ad corruptionem singularium, in actu exercito, & quoad existentiam, ut se habent naturæ communes rerum creatarum, non destruit necessitatem scientiæ.

45 Istæ distinctiones in hoc deficiunt, quod prima facie videntur loqui de incorruptibilitate simpliciter, & corruptibilitate illi opposita, itaut subjectum ex sua ratione formali non debeat per se incipere, & desinere, & si quandoque incipit, vel desinit esse, hoc fit per accidens ad corruptionem alterius, ut patet in exemplo de naturis rerum in universali, quæ ad incæptionem, & destructionem singularium dicuntur generari, & corrumpi, quod exemplum adduci solet pro explicatione harum distinctionum. Hoc autem est falsum, quia nullis creatarum rerum naturis quocunque modo inspectis competit hæc incorruptibilitas, sed quælibet est corruptibilis, & destructibilis etiam in universali, per se, in actu, & quoad essentiam. Tum quia si corruptibilitas subjecti quoad esse sufficit, ut cognitio non dicatur necessaria, sed variabilis, & falsa, quamvis non per se, sed per accidens, vel alio modo illi conveniat, sufficiet quoque ut eodem modo competat cognitionis, & sic scientia saltem per accidens, vel quando corruptibilitas subjecto competet, poterit mutari in falsam, quod est contra rationem scientiæ, ut quæst. præced. diximus, aliter igitur explicari debet hæc necessitas, vel saltem aliquid aliud debet addi.

Plerique quos sequitur Amicus tract.27. disp.4. quæst.2. dub.6. alia via incedunt; distinguunt enim de necessitate, quod alia sit complexa, quæ reperitur in propositione necessaria, quia nequit per quamcunque potentiam mutari in falsam, alia est incomplexa, quæ rebus incomplexis convenit, & est duplex, vel quoad essentiam, & hæc convenit rebus ex se ipsis habentibus essentiam, non ex nostro libero arbitrio; isti opponitur contingentia incomplexa, cum scilicet res non ex propria natura, sed ex libero hominum arbitrio habet essentiam, ut vestis est hoc, vel illo modo formata dependenter ab hominum placito, alia est necessitas incomplexa quoad existentiam, quæ dupliciter explicari potest, vel positivè, quando essentia rei verè necessariò existit, ut non possit non existere, & hoc modo competit Deo; vel negativè, seu præcisivè, quando scilicet essentia rei non consideratur in ordine ad habendam existentiam, sed ut ab ea præscindit; huic necessitati opponitur contingentia incomplexa quoad existentiam, vel quia essentia rei existit contingenter à parte rei, ut sunt omnes res creatæ, vel quia etiam in esse intelligibili non præscindit ab existentia contingenti, talia sunt omnia agibilia, & factibilia, quæ ab habitibus practicis considerantur in ordine ad existentiam, eo quia scientiæ practicæ sua objecta contemplantur, ut sunt possibilia poni ad extra, & secundùm circunstantias, quæ possunt illis à parte rei convenire, quòd est considerare objecta in ordine ad existentiam. Tum ad quæst. respondent, objectum scientiæ debere esse necessarium necessitate complexa, & incomplexa, tam quoad essentiam, quam quoad existentiam, non quidem positivè, sed præcisivè, & negativè, qua ratione negant agibilia posse esse objecta alicujus scientiæ, & consequenter negant morales scientias, & practicas esse verè scientias.

46 Dicendum est, objectum debere esse necessarium necessitate veritatis objectivæ in sua essentia, seu ut alii dicunt necessitate complexa objectiva, vel necessitate incomplexa quoad essentiam, non requirere tamen necessitatem incomplexam quoad existentiam, sive positivè, sive præcisivè explicetur, est communis, & quidem, quod in se debeat habere necessitatem veritatis objectivam, colligitur ex Scot. 1. d.3. quæst.4. I. & seq. & patet, quia scientia requirit hanc necessitatem, ut formaliter ita sit vera, quod nullo modo possit esse falsa; ergo objectum ita se debet habere in se, ut dicat necessariam habitudinem ad illa prædicata, quòd non possit illa non respicere, si enim posset aliter se habere, & alia prædicata opposita continere, jam scientia posset esse falsa formaliter: & hæc intrinseca necessitas, quæ reperitur in objecto, & exigentia propriorum prædicatorum dicitur necessitas essentiæ, quatenus cadit inter prædicata essentialia: dicitur necessitas incomplexa essentiæ, quia objectum in sua quidditate est quid unum incomplexum; dicitur etiam complexa vel objectivè, vel virtualiter, quatenus est ratio, cur de tali quidditate formentur propositiones formaliter necessariæ.

Deinde quod non requiratur necessitas incomplexa quoad existentiam, liquet ex hoc, quod hæc necessitas positivè explicata solùm Deo convenit, & tamen de aliis rebus habetur scientia, cum possint de illis formari propositiones æternæ veritatis, quod sufficit ad scientiam: neque requiritur, quod quælibet scientia abstrahat ab objecti existentia, nam scientiæ practicæ non abstrahunt, & tamen sunt scientiæ, ut cum Scot. quæst.4. prol. dicemus quæst.5. Tum quia medicina, quicquid docet, dirigit ad opus, & res considerat in universali quidem, sed ut potentes existere, & in ordine ad existentiam possibilem, & tamen in medicina multæ conficiuntur propositiones eterne veritatis, que per veras causas demonstrantur, ergo ut sic possunt esse objectum scientiæ: consequentia patet, quia illud debet dici scientiæ objectum, quod potest causare notitiam suarum passionum veram, certam, evidentem, necessariam, & per causam, hæc omnia habet medica scientia.

47 In oppos. objic. præter authoritates illas, quibus conantur Adversarii ostendere cum Arist. facultates practicas non esse scientificas, de quibus quæst.5. Tum quia scientia est abstractiva cognitio, de cujus ratione est, quod abstrahat ab existentia objecti, per quod differt ab intuitiva cognitione, ergo debet habere necessitatem incomplexam quoad existentiam abstractivè. Tum 2. objectum scientiæ debet esse invariabile, quod aliter se habere non posset, sed omne tale necessariò debet abstrahere ab existentia, probatur, quia existentia est variabilis, ergo quod dicit ordinem ad ipsam, ut sic, erit quoque variabile. Resp. existentiam rei non solum intuitivè, sed etiam abstractivè cognosci posse, ut habet Scot. 2. dist.3. quæst.9. & 11. F. & quol.13. L. quando scilicet, non est ratio cognoscendi motiva, sed solum se habet ut res cognita, & pars objecti; sed quicquid sit de hoc, dicimus ad arg. scientiam necessariò debere abstrahere ab existentia rerum in particulari, & ut actualiter existunt à parte rei, non ab universali, & ut possunt existere, nam ut sic verè de ipsis rebus possunt formari propositiones necessariæ complexæ, ut concedit etiam Amicus: ex quo evidenter sequitur, res ipsas habere necessitatem objectivam veritatis, ut quoque concernunt aliquo pacto existentiam, nam termini in propositione non essent necessariò connexi, nisi in seipsis haberent necessariam habitudinem, per quod patet ad 2.

Dices, ex 1. Post. 181. & 6. Metaph. scientiæ sunt de iis, quæ semper eveniunt, aut ut plurimum, ergo objectum non est necesse, ut sit invariabile, & perpetuum. Resp. non intelligere ibi Arist. res ut actu existentes, vel semper, vel ut plurimum, sed ut potentes existere, nam cum videmus expositione alicujus causæ sequi aliquem effectum saltem ut plurimum, arguimus à posteriori virtutem in illa causa producendi talem effectû, quomodo sit universalis propositio, & ab existentia actuali abstrahitur: quæ demonstratio à posteriori non potest fieri in his, quæ raro, & per accidens eveniunt; de quo disp. seq. quæst.1. art.2.

ARTICULUS VI.

Quo sensu subjectum respiciat omnia considerata in Scientia.

48 Quidam ex Thomistis docent, subjectum scientiæ debere omnia in illa contenta inspicere tanquam inferiora, de quibus essentialiter prædicetur, quam prædicationis communitatem ut precipuam, immò ut adæquatam subjecti conditionem statuunt. Sed hunc dicendi modum refutavimus art.1. nam 1. Post.25. scientia de tribus agit; de subjecto, de quo passionem demonstrat; de passione, quam demonstrat; & de principiis, per quæ demonstrat, quæ tria sunt inter se distincta: nec possunt coincidere, ergo est contra rationem subjecti, quod predicetur de omnibus in scientiis consideratis, & in illis includatur: quandocunque igitur est aliquid, quod directè predicatur de alio, tanquam de sub se contento, quod tamen non potest habere in illa scientia rationem subjecti, saltem partialis, quia scilicet sit velut passio, vel solum ut principium consideratum ab illa, illud commune statui non poterit subjectum, quia quod convenit superiori, saltem secundariò debet inferiori convenire, & si inferiori repugnat, signum evidens, non reperiri in superiori, ergo si esse per se consideratum in scientia, quod est esse in illa subjectum, nec secundario convenit alicui inferiori, quod est esse subjectum partiale, ergo nec primariò, nec secundario convenit superiori; vide art.4. in resp. ad 6. confirm. prime object.

Communis opinio est, subjectum debere respicere omnia in scientia contenta tanquam finem illorum, itaut ad ipsum habeant attributionem, qua ratione subjectum attributionis appellari solet; sed non est eadem omnium sententia, ex quo capite debeat hec attributio attendi; nam Hurt. disp.1. Metaph. sect.3. quam doctrinam per totam illam disp. sępè repetit, & Arriag. disp.1. Log. sect.2. ac Ovvied. ibid. sustinent inferiora esse semper objecta attributionis in scientiis; communiora verò esse objecta attributa, quatenus inferiora sunt, in quorum gratiam considerantur superiora, non è contra, ac proinde attributionis objectum semper, ajunt, esse speciem specialissimam.

49 Dicendum est cum communiori, omnia in scientia considerata dicere debent ordinem, & attributionem ad unum tanquam ad finem, & scopum totius scientificę fabricę; quod non necessariò semper debet esse inferius, & species specialissima, immò sępius est aliquod commune genericum, in cujus gratiam inferiora considerantur in scientia; ita Scot. quęst.3. un. & quęst.3. prol. & fusè 6. Metaph. quęst.1. probatur, & explicatur, nam scientia totalis est unum quoddam artificiosum cum fundamento in rebus ipsis cognitis, ut dicemus quęst. seq. ergo omnes ejus partes debent esse inter se connexę, & ad unum finem ordinatę, qui finis erit exacta, & perfecta cognitio proprii objecti; quod sibi præfinit scientia, ergo omnia respicient objectum adęquatum scientię tanquam id, in cujus gratiam assumuntur à scientia, quod est dicere attributionem ad illud, & objecta attributa denominari. Sufficit autem, quod considerentur vel ut principia ipsius subjecti, vel ut partes componentes, vel ut passiones, vel ut principia passionum, vel quia sunt opposita subjecto (qua ratione cognitio istorum maximè confert ad cognitionem subjecti, unde dicebat Aristot. in postpręd. cap. de oppos. & 11. Metaph. 3. eandem scientiam esse contrariorum) vel aliquo alio modo; & pręcipuè, vel ut partes subiectivę, & ut principia, & passiones harum partium subjectivarum, non enim est necesse, ut dicebat Hurt. quod semper superiora in gratiam inferiorum considerentur, quæ est secunda pars conclus.

50 Probatur autem contra Hurtad. quia etsi in esse rei superiora habent reduci ad inferiora, attamen in esse scibilis, seu ut res cadunt sub consideratione scientiæ, poterit inferius considerari in gratiam superioris, quatenus confert ad cognitionem superioris, non quidem ut totum quoddam actuale est, sed potentiale, si scilicet artifex præscriberet sibi de aliquo communi pertractare adæquatè, non solum secundùm ea, quæ actu continet, sed etiam potentia. Tum quia videmus in coordinationibus rerum ita fieri, nam tota rerum multitudo ad quædam capita est redacta, que predicamenta dicuntur, in quibus hec, vel illa rerum series collocatur, & quamvis adsint superiora, & inferiora, in quibus includuntur illa, & consequenter in esse rei ad inferiora dicant ordinem; attamen prędicamenta illa ab universalioribus denominationem sumunt, dicitur enim prędicamentum substantię, prędicamentum quantitatis, qualitatis, &c. & ex intentione artificis, & dividentis illa superius est principaliter intentum; unde si decem scientię de prædicamentis instituerentur, quęlibet pro subiecto adęquato, à quo specificaretur, respiceret proprium generalissimum, & in gratiam ipsius inferiora consideraret, ut explicaret potentialitatem ipsius ad inferiora. non vero respiceret species specialissimas, aliter non una scientia daretur de substantia, sed plures, & plures juxta specierum infimarum numerum, sicut igitur non obstante inclusione superioris in inferioribus, inferiora tamen dicuntur ad idem prędicamentum pertinere, eandemque rerum coordinationem constituere propter continentiam potentialem, quam habet generalissimum illorum, ad quod dicunt attributionem quoad unius prędicamenti constitutionem, ita subiecta partialia, quę sunt species infimę in scientia, quamvis includant genera, & superiora, & ut sic genus commune attributionem dicat ad illa, tamen ut unam habent constituere scientiam, & unam scibilium seriem in esse scibilis potius reducuntur ad superius, quam è contra.

Conf. quia ipse Hurtad. §.190. concedit physicam esse unam genere scientiam propter unitatem obiecti genericam, quod est corpus naturale, subdit tamen quod complectitur sub se plures scientias specie omnino dissitas, & disparatas, v. gr. scientiam de homine, & de Cœlo, nam cognitio de Cęlo nullo modo dependet à scientia de homine, ex quibus prob. nostrum assertum, si enim species quamvis sint omnino disparatę inter se, dicuntur tamen uniri in genere (sicut dicebat Porph. cap. de spec. de individuis, *Plures homines participatione speciei sunt unus homo*,) & si unitatem attenderemus, principalius se habebit genus, quàm species, & è contra si divisionem, principem locum obtinerent species, quę habent dividere genus, ubi genus habet unire, & congregare species, ita de ipsorum scientiis dicendum, quod scientiæ specificę, quamvis inter se non ordinentur, uniuntur tamen in scientia communi generica, & quia causa unionis est unitas generis, idcircò principaliter intentum in illa totali scientia erit genericum obiectum, quatenus causa principalis totius scientifici ędificii, & per consequens species habebunt in esse scibili attributionem ad genus, quia si genus non esset, quod sua unitate congregaret dispersa, non daretur una scientia totalis ex partialibus conflata, vidę quęstionem sequentem.

Notanter verò dictum est in conclusione non necessariò in scientia semper debere esse inferius, vel speciem specialissimam obiectum attributionis, sed sępius esse aliquod commune genericum, in cuius gratiam inferiora considerantur in scientia, notanter (inquam) id dictum est, quia opppositum quoque interdum accidere potest, quod nimirum in scientia superius consideretur in gratiam inferioris, ad illudque reducatur, tum in esse rei, tum in esse scibilis, & hoc presertim accidit, cùm in scientia tradenda coincidunt ordo naturę, & doctrinę; & quidem id constat manifestis exemplis, nam in Logica verb. grat. ens rationis, secunda intentio, argumentatio, &c. habent reduci ad syllogismum, cujus exacta cognitio per se, & directè in ea ab Aristot. intenditur; in Physica ens materiale, ens mobile, &c. ad corpus naturale reducuntur, & in eius gratiam considerantur, utpotè cujus naturam per se, & directè intendebat Aristot. in illis libr. explicare, quemadmodum quęst. procem. ad Physicam ostendemus; & hoc benè probant argumenta Hurtad. mox solvenda, inquantum militant contra secundam partem conclusionis, & probare contendunt conceptus superiores in scientia semper in gratiam inferiorum considerari debere; hoc enim non est universaliter verum, licèt interdum ita possit accidere, ut dictum est; Ex quo patet, falsam esse Poncii conclusionem primam disp.2. Log. quęst. 2. num. 13. in qua universaliter statuit nunquam in scientia totali posse aliquid inferius esse obiectum attributionis, itaut superius in gratiam illius consideretur, quandoquidem oppositum constat in exemplis adductis de Logica, & Physica, quę quidem, & ipse in suę conclusionis probationem adducit, cùm inquit in illis scientiis aliquid communius, quam ulla species infima, assignari pro obiecto adęquato. Quod quidem verum est, adhuc tamen advertendum illi erat in illis scientiis considerari quoque conceptus quosdam magis superiores, quam sit illud commune, quod in eis pro obiecto assignatur, ut in Logica conceptus entis rationis, secundæ intentionis, argumentationis, &c. in Physica conceptus entis materialis, entis mobilis, &c. qui quidem conceptus esto sint communiores omnibus consideratis in illis scientiis, non ob id tamen assignantur eis pro obiectis adæquatis, sed considerantur in gratiam illius minus communis, quod est earum adæquatum subiectum, qualis est in Logica syllogismus, in Physica corpus naturale.

51 Contra arguit Hurtad. quando plura sunt ordinata ut finis, & media ad finem, illud habet rationem finis, quod est principalius, perfectius, & non confert ad assecutionem alterius; illud verò est medium, quod est ignobilius, imperfectius, & confert ad assecutionem finis, sed in scientia superioris, & inferioris cognitiones sunt ita ordinatę, & cognitio superioris est ignobilior, & imperfectior; quia confusa, & obscura, & confert ad cognitionem inferioris, nam hæc nequit haberi sine illa, cognitio inferioris est perfectior, clarior, & magis determinata, nec confert ad cognitionem superioris, cum possit superius cognosci non cognito inferiori, ergò inferioris cognitio erit finis, superioris, verò medium, & consequenter inferius erit obiectum attributionis, superius obiectum attributum. Tum secundò sicut pars essentialiter ordinatur ad totum, ut imperfectum, & incompletum ad perfectum, & completum, ita cognitio partis ad cognitionem totius, nam res petunt cognosci cum ea proportione, qua sunt, sed superius est essentialis pars inferioris, quod est totum, ergo, &c. Tum tertio materia, & forma, quia sunt essentialiter partes, non sunt in Philosophia subiectum, sed constitutum ex eis, ergo idem de superiori respectu inferioris dicendum.

Dices, superius esse quoddam totum potentiale, cujus partes sunt inferiora, & hac ratione inferiora reduci ad superius, ut partes ad totum. Instat Hurtad. probando superius, etiam ut totum potentiale, & universale, referri ad inferiora, nam universale, ut sic est pars petens contrahi ad compositionem speciei, sed pars, ut pars, refertur in cognitione ad totum, quod componit, ergo, &c. tum quia genus ideò dicitur totum potentiale, quia respicit inferiores species, in quibus clauditur, & de quibus predicatur, sed ut sic est essentialiter pars speciei, nam clauditur ut quid potentiale, & prædicatur per modum partis potentialis, ergo ut sic ordinabitur ad cognitionem specierum.

52 Resp. hæc argumenta procedere in esse rei, & quando in doctrina servatur idem ordo naturæ, non vero in esse scibilis, & quando ordo doctrinæ est ab ordine naturæ diversus; diximus enim in quæst. procem. & disp.1. quæst.6. non semper scientificum servare in tradenda aliqua facultate eundem ordinem, quem res servant inter se, nam à parte rei cognitio causę ordinabilis est ad cognitionem effectus, quia hæc nequit haberi sine illa, non tamen è contra, & tamen quis posset ordinare cognitionem effectus ad cognitionem causæ, ut est in demonstratione à posteriori; medium ex propria natura est ad finem ordinabile, non è contra, verum si quis præfigeret sibi cognitionem medii tanquam finem ultimum, & intrinsecum suæ scientiæ, tunc cognitio finis inserviret cognitioni mediorum, in esse scibilis, ut patet in frænefactiva, in qua directio equi, quæ est finis, reducitur ad frænum; neque hoc est repugnans naturis rerum, quia licèt non sit mutua dependentia in esse rei, potest tamen dari in esse scibilis, quatenus una res est à priori per causas, & à posteriori per effectus cognoscibilis; imo & à concomitantibus: poterit igitur quis ex suo arbitrio cum fundamento tamen in re, ut dicemus quæst. seq. assumere aliquam rerum seriem declarandam, finis istius obiectivus erit res illæ, non quidem ut sunt dissitæ, sed ut unitæ, & in unum compactæ, non unione aggregationis, sed compositionis, & vinculo reali, quatenus in unum commune conveniunt essentialiter, quod per differentias post ea dividunt, & consequenter, quod habet rationem totius, & principalis in esse scibilis, erit illud commune connectens inferiora, quæ ut partes continet, & respicit, ac differentias ut aliquid ipsius: finis verò formalis erit cognitio istius communis, quod respicitur ab inferioribus tanquam includens ipsa in esse scibilis, & a differentiis ut divisivis illius, & per consequens erit hoc commune principaliter intentum à scientifico, non solum ut est totum quoddam actuale, sed etiam potentiale, quia ut sic dat unitatem omnibus rebus, ut possint unam materiam scibilem integrare.

53 Ad 1. igitur dicimus major. esse veram in esse rei, non in esse scibilis ex fine, & arbitrio scientifici, quomodo non requiruntur illæ conditiones, ut aliquid sit principaliter intentum ab artifice, sed sufficit ut potens sit dare unitatem materiæ, quam declarare intendit, sic se habet superius ex dictis, ad quod inferius dicit ordinem, & confert ad cognitionem ipsius, sicut connexa conferunt ad cognitionem connectentis, inferiora in esse scibilis sunt connexa in unum obiectum scibile adæquatum, superius est connectens tribuens illis unitatem obiectivam. Ad 2. superius in esse rei est pars, at in esse scibilis est totum, inferiora sunt partes, nam sicut partes uniuntur in toto, ita inferiora in esse obiectivali scibili uniuntur in illo communi, sine quo non essent unum obiectum, sed plura obiecta, quæ proportio, & connexio habet fundamentum in rebus ipsis propter convenientiam in illo communi, ut diximus. Ad 3. si quis vellet instituere scientiam de materia, cognitio compositi in esse scibili ordinaretur ad cognitionem materiæ, quamvis hæc sit pars; non est tamen paritas omnino inter materiam, & genus commune, nam materia non se habet ut superius respectu compositi, nec ut totum quoddam potentiale, ut se habet genus. Ad primam impugnat. illius respons. dicimus hoc, quod est esse partem potentialem specierum, quamvis esse rei sit ratio ordinans genus ad species, in esse scibilis tamen est ra-

tio, cur species ordinentur, & attributionem dicant ad genus, quia per hanc communitatem generis species intervenunt ad constitutionem unius obiecti adæquati scibilis ab artifice intenti; per idem ad 2.

54 Ex hucusque dictisliquet, quam rectè à signavarit Doctor q. 3. univ. conditiones subiecti scientiæ, quarum prima est, quod de ipso præsupponantur quod est, & quid est, ut vidimus art. 2. & 3. Secunda, quod per eius quodquid est demonstrentur de ipso passiones, quod est continere passiones demonstrabiles de ipso, ut vidimus art. 4. & tertia, ut ad ipsum omnia alia in scientia considerantur, & attributionem dicant, ut in præsenti ostendimus; nec aliæ conditiones requiruntur, nam quæ ab aliis assignantur, vel sunt superfluæ, vel reducuntur ad istas; nam quod subiectum non debeat esse prohibitum, hoc est aliquod impossibile, non æquivocum, non ens per accidens, non corruptibile, sed necessarium y non demonstrabile, sed præsuppositum, includuntur in prima conditione, nam si de subiecto præsupponitur quod est, iam non demonstratur in scientia, in sensu tamen exposito art. 2. si habet quid est, erit definibile, & per consequens possibile, non prohibitum, univocum, non æquivocum, per se, non per accidens, necessarium necessitate veritatis non contingens, quia propositiones in primo modo, quales sunt illæ, in quibus definitio prædicatur de definito, sunt sempiternæ veritatis. Quod alii addunt debere habere principia, per quæ passiones demonstrentur, quod sit prius natura passione, iam includuntur in prima, & secunda conditione, per principia enim non necessario intelligi debent principia essendi, ut sunt causæ intrinsecè componentes, sed intelligendi, quales sunt præmissæ demonstrationis, in quibus definitio subiecti assumitur ut medium. Quod dicunt alii subiectum debere adæquari scientiæ includitur in tertia, nam si omnia ad ipsum reducuntur, iam non excedit, neque exceditur à scientia.

Deinde, quod subiectum debeat esse ens reale, non est necessarium, quia de ente rationis potest esse scientia: quod sit universale, non requiritur, quia de Deo singularissimo est scientia, quod habeat partes subiectivas, solum de subiecto generico verificatur, non de specifico, & singulari, & tandem, quod sit communissimum, si de communitate attributionis explicatur, est vera conditio, & est tertia assignata, si de communitate prædicationis, est falsa, & contra rationem subiecti.

QUÆSTIO III.

De Unitate Scientiæ.

55 NOn est hic sermo de actuali scientia, hæc enim cùm sit cognitio conclusionis demonstratæ, multiplex erit, sicut plures sunt conclusiones in scientiis, & ua potest absque alia sciri, ut patet, licèt de his actualibus scientiis videbimus, quomodo unam integrent totalem; sed loquimur de scientia habituali, quam ex dicendis in lib. de An. supponimus qualitatem quandam esse de prima specie ab actibus productam, inclinantem in similes actus, non autem esse species rerum intelligibiles inter se ordinatas, ut perperam quidam dixerunt; & de ista habituali scientia quærimus unitatem, quæ tanquam proprietas sequitur entitatem.

Ant. Mirand. lib. 13. de everf. singul. certam sect. 6. & 7. Julius Syrenus opusc. de obiect. Met. sect. 3. c. 5. 6. & 7. & aliis sustinent nonnisi unam scientiam totalem reperiri ex natura rei ex partialibus scientiis compositam, & solum Doctorum arbitrio, & voluntate in plures scientias totales esse divisam; hanc sententiam docere debent, qui Metaphysicam statuunt ita communem, ut ad particularium entium essentias considerandas descendere teneatur, nam sic omnes aliæ scientiæ saltem speculativæ superfluerent, quia omnia ad considerationem Metaphysicam pertinerent. Ex adverso quamplures hanc sententiam de unitate scientiæ, ut vanam, improbabilem, & falsam respuunt, ita præsertim Conimb. qu. 1. proem. Phys.

56 Media via incendendum, quod quamvis scientiarum saltem speculativarum unitas, de omnibus rebus non sit irrationabilis, sapienter tamen à Doctoribus plures scientiæ totales sunt distinctæ, quæ de quibusdam rebus pertractent, & hoc non totaliter ex Doctorum placito, sed ex fundamento in rebus ipsis scibilibus reperto; ita Doctor 6. Met. q. 1. in fin. additio, ubi inquirens rationem divisionis scientiæ in communi in tres, scilicet, Metaph. Phys. & Mat. tandem concluit; *Post ergo longam inquisitionem non video huius divisionis sufficientiam per aliquam rationem necessariam posse ostendi; sed placuit diversis auctoribus circa diversa subiecta, speculari, & tot sua considerationi subdere, quot videbantur aliquam convenientiam in principiis, & in modo considerandi habere*; quibus verbis duas nostri dicti partes innuit, & quod scientiæ totales ex auctorum placitis distinguantur, & consequenter, quod poterat dari una totalis scientia, ut dicemus disp. 1. Met. qu. 1. & quod non merè arbitrariè fuerit facta hæc divisio, sed propter convenientiam rerum scibilium in principiis, & modo considerandi, ipsum sequuntur Meur. in Met. qu. 6. proem. & omnes ferè Recentiores. Primum explicatur, nam unitas scientiæ desumitur ab unitate obiecti scibilis, sicut ergo omnia scibilia in ente conveniunt, & unum obiectum totale, & adæquatum integrare dicuntur, sub quo omnia tanquam partialia obiecta continentur, ita poterit dari una scientia totalis unus tanquam obiectum considerans, quæ plures partiales scientias habeat, quarum quælibet partem determinatam entis contemplentur, quo sensu interpretantur aliqui Arist. 4. Met. 1. dum ait Metaphysicam considerare ens, ut ens, cæteras vero scientias abscindere sibi aliquam partem entis, non enim apparet maior ratio, cur omnia scibilia possint in unum obiectum convenire, non autem scientiæ in unam communem; & si velis cum Thomistis scientias necessario distingui ex diversa abstractione à materia, itaut scientia non ex rebus, ut sic, sed ut abstractioni substant, à materia distinguatur, de quo mox art. 1. saltem sicut abstractiones diversæ à materia conveniunt in abstractione in communi, quæ posteà in tres dividitur, ita de scientia dici posset, & quod detur una totalis res abstractas investigans; alias partiales continens juxta diversitatem abstractionis rerum; hinc 3. de Anim. 38. scientia secari dicitur, sicut & res. Tum quia scientia in communi est genus ad omnes scientias, ergo una totalis generica potest dari.

57 Attamen, quia unam tantum ponere scientiam rerum omnium magnam confusionem parere poterat, & multiplicare tot scientias totales, quot species entium. esset in infinitum progredi, sapienti consilio factum est, ut omnes scientiæ ad certum numerum reducerentur, quæ totales dicentur, non simpliciter, sed secundum quid, sicut de prædic. dicebamus disput. 6. quæst. 1. quæ dicuntur genera summa secundum quid, stante illa famosa divisione in decem series rerum claritatis gratia adinventa.

Non est autem hæc scientiarum divisio, ut notat Doctor voluntarie facta, ut de seipsa verificetur dictum illud *stat pro ratione voluntas*, sed habuit fundamentum in rebus ipsis, ita ut sicut prædicamentorum divisio, ac distributio ex convenientiis, & differentiis plurimarum rerum inter se ortum duxit, ita de scientiis dicendum, unde videmus nulla scientiam agere simul de equo, & Angelo, quia nulla proportio, & convenientia inter hæc entia reperitur; sed benè aliqua scientia est de omnibus corruptibilibus, aliqua de immobilibus, aliqua de immaterialibus, &c.

Dices, Scotum 1. Met. quæst. 9. impugnare opin. illam asserentem Metaphysicam omnium rerum quidditates in particulari considerare, maximè quia cætere scientiæ superfluerent, ergo in sententi. ipsius absurdum est concedere tantùm unam scientiam. Respond. quamquam ibi Doctor non ita clarè resolvat quæst. illam, tamen improbat illam, sent. eo quia supponebat divisionem scientiæ in plures totales, & unam ponebat scilicet Metaph. considerare substantias, cæteras accidentia; vel reprobat, quia scientificus debet præcipuè claritati, ordini, & facilitati incumbere in tradendis facultatibus, & confusionem, quantum poterit, evitare; vel tandem loquitur de Met. non prout tradi poterat, sed ut fuit ab Arist. instituta.

Cum igitur plures dentur scientiæ totales, quarum quælibet propriam rerum seriem ab altera distincta præscribit sibi contemplandam, quærimus, unde sumenda erit hæc unitas scientiæ, & à quo habeat specificari scientia, & tria examinabimus, ut perfectè unitatem scientiæ possimus cogno scere, à quo specificat, an sit simplex qualitas, & tandem qualis sit unitas, quam accipit à proprio specificativo.

ARTICULUS I.

Unde sumenda sit unitas, & specificatio scientiæ.

58 DUplex in scientia, sicut, & in quolibet alio habitu, affignari potest unitas intrinseca, quæ propriam consequitur entitatem tanquam passio, extrinseca altera, quam ex obiecto dicitur desumere, à quo specificatur, & essentialiter dependet, unde & obiectiva dici solet; primò, quia non ita facilè cognoscitur, innotescit nobis per secundam, & de ista loquimur, à quo scilicet scientia totalis habet, quod sit una à cæteris distincta, eo vel maximè quod idem obiectum videmus à pluribus scientiis diversis considerari, imo eandem conclusionem, ut quod terra sit rotunda demonstratur à Physico, & Geometra.

Prima opinio (quæ adamussim est ex explicanda, quoniam celebris est apud Thomist.) asserit diversitatem scientiarum sumi ex diversitate abstractionis à materia; quam sententiam fusè explicant Complut. disput. 19. quæst. 1. & Joan. de S. Thom. quæst. 27. art. 1. & primò notant scientiam specificari ab obiecto, non quidem materialiter, & inesse rei, sed formaliter, & in esse scibili considerato, quæ ratio scibilitatis dicitur ratio *sub qua*, nam sub ipsa conveniunt res à scientia consideratæ, & consistit in hac, vel illa abstractione à materia, pro qua.

59 Secundò notant, abstractionem esse duplicem, vel totalem, ut cum superius abstrahitur ab inferiori, & abstractum hac abstractione fit potentialius, & minus intelligibile, quia abstrahit ab actualitatibus specificis scilicet differentiis, actus autem est notior potentia, & de ista non est sermo; alia est formalis, qua forma abstrahitur à materia, seu quod est actu: ab eo, quod est potentiale; nam forma est actus, materia potentia, & consequenter sic abstractum est magis intelligibile, quia depuratur à materialibus, & potentialibus, quæ impediunt intelligibilitatem, & quia triplex est materia, prima est singularis, idest, quicquid pertinet ad singularitatem rerum sensibilium, ut hæc caro, hic calor, hoc os, &c. secunda sensibilis, & sunt omnes sensibiles qualitates, ut calor, frigus, &c. & tertia intelligibilis, quæ est substantia corporea, seu materia prima, hinc triplex genus scientiæ datur, loquendo de speculativis:

prima

prima scientia abstrahit à materia singulari, & est, quæ considerat res sensibiles, ut sensibiles sunt, non in particulari, sed in universali, talis est Philosophia; secunda quæ abstrahit à materia singulari, & sensibili, ut Mathematica, quæ quantitatem considerat, non ut albam, vel nigram, calidam, vel frigidam; non tamen abstrahit à materia intelligibili, quia non considerat quantitatem sine substantia materiali, cui inest, & à qua dependet in esse, & in cognosci, tertia tandem abstrahit ab intelligibili materia, quæ tatia non ex rebus, ut sic, sed ut abstractioni substant, à materia distinguatur, de quo mox art. 1. saltem sicut abstractiones diversiæ à materia conveniunt in abstractione in communi, quæ posteà in tres dividitur, ita de scientia dici posset, & quod detur una totalis res abstractas investigans; alias partiales continens juxta diversitatem abstractionis rerum; hinc 3. de Anim. 38. scientia secari dicitur, sicut & res. Tum quia scientia in communi est genus ad omnes scientias, ergo una totalis generica potest dari.

57 Attamen, quia unam tantum ponere scientiam rerum omnium magnam confusionem parere poterat, & multiplicare tot scientias totales, quot species entium. esset in infinitum progredi, sapienti consilio factum est, ut omnes scientiæ ad certum numerum reducerentur, quæ totales dicentur, non simpliciter, sed secundum quid, sicut de prædic. dicebamus disput. 6. quæst. 1. quæ dicuntur genera summa secundum quid, stante illa famosa divisione in decem series rerum claritatis gratia adinventa.

Non est autem hæc scientiarum divisio, ut notat Doctor voluntarie facta, ut de seipsa verificetur dictum illud *stat pro ratione voluntas*, sed habuit fundamentum in rebus ipsis, ita ut sicut prædicamentorum divisio, ac distributio ex convenientiis, & differentiis plurimarum rerum inter se ortum duxit, ita de scientiis dicendum, unde videmus nulla scientiam agere simul de equo, & Angelo, quia nulla proportio, & convenientia inter hæc entia reperitur; sed benè aliqua scientia est de omnibus corruptibilibus, aliqua de immobilibus, aliqua de immaterialibus, &c.

Dices, Scotum 1. Met. quæst. 9. impugnare opin. illam asserentem Metaphysicam omnium rerum quidditates in particulari considerare, maximè quia cætere scientiæ superfluerent, ergo in sententi. ipsius absurdum est concedere tantùm unam scientiam. Respond. quamquam ibi Doctor non ita clarè resolvat quæst. illam, tamen improbat illam, sent. eo quia supponebat divisionem scientiæ in plures totales, & unam ponebat scilicet Metaph. considerare substantias, cæteras accidentia; vel reprobat, quia scientificus debet præcipuè claritati, ordini, & facilitati incumbere in tradendis facultatibus, & confusionem, quantum poterit, evitare; vel tandem loquitur de Met. non prout tradi poterat, sed ut fuit ab Arist. instituta.

Cum igitur plures dentur scientiæ totales, quarum quælibet propriam rerum seriem ab altera distincta præscribit sibi contemplandam, quærimus, unde sumenda erit hæc unitas scientiæ, & à quo habeat specificari scientia, & tria examinabimus, ut perfectè unitatem scientiæ possimus cogno scere, à quo specificat, an sit simplex qualitas, & tandem qualis sit unitas, quam accipit à proprio specificativo.

ARTICULUS I.

Unde sumenda sit unitas, & specificatio scientiæ.

58 DUplex in scientia, sicut, & in quolibet alio habitu, affignari potest unitas intrinseca, quæ propriam consequitur entitatem tanquam passio, extrinseca altera, quam ex obiecto dicitur desumere, à quo specificatur, & essentialiter dependet, unde & obiectiva dici solet; primò, quia non ita facilè cognoscitur, innotescit nobis per secundam, & de ista loquimur, à quo scilicet scientia totalis habet, quod sit una à cæteris distincta, eo vel maximè quod idem obiectum videmus à pluribus scientiis diversis considerari, imo eandem conclusionem, ut quod terra sit rotunda demonstratur à Physico, & Geometra.

Prima opinio (quæ adamussim est ex explicanda, quoniam celebris est apud Thomist.) asserit diversitatem scientiarum sumi ex diversitate abstractionis à materia; quam sententiam fusè explicant Complut. disput. 19. quæst. 1. & Joan. de S. Thom. quæst. 27. art. 1. & primò notant scientiam specificari ab obiecto, non quidem materialiter, & inesse rei, sed formaliter, & in esse scibili considerato, quæ ratio scibilitatis dicitur ratio *sub qua*, nam sub ipsa conveniunt res à scientia consideratæ, & consistit in hac, vel illa abstractione à materia, pro qua.

59 Secundò notant, abstractionem esse duplicem, vel totalem, ut cum superius abstrahitur ab inferiori, & abstractum hac abstractione fit potentialius, & minus intelligibile, quia abstrahit ab actualitatibus specificis scilicet differentiis, actus autem est notior potentia, & de ista non est sermo; alia est formalis, qua forma abstrahitur à materia, seu quod est actu: ab eo, quod est potentiale; nam forma est actus, materia potentia, & consequenter sic abstractum est magis intelligibile, quia depuratur à materialibus, & potentialibus, quæ impediunt intelligibilitatem, & quia triplex est materia, prima est singularis, idest, quicquid pertinet ad singularitatem rerum sensibilium, ut hæc caro, hic calor, hoc os, &c. secunda sensibilis, & sunt omnes sensibiles qualitates, ut calor, frigus, &c. & tertia intelligibilis, quæ est substantia corporea, seu materia prima, hinc triplex genus scientiæ datur, loquendo de speculativis:

prima scientia abstrahit à materia singulari, & est, quæ considerat res sensibiles, ut sensibiles sunt, non in particulari, sed in universali, talis est Philosophia; secunda quæ abstrahit à materia singulari, & sensibili, ut Mathematica, quæ quantitatem considerat, non ut albam, vel nigram, calidam, vel frigidam; non tamen abstrahit à materia intelligibili, quia non considerat quantitatem sine substantia materiali, cui inest, & à qua dependet in esse, & in cognosci, tertia tandem abstrahit ab intelligibili materia, quæ tatia non ex rebus, ut sic, sed ut abstractioni substant, à materia distinguatur, de quo mox art. 1. saltem sicut abstractiones diversiæ à materia conveniunt in abstractione in communi, quæ posteà in tres dividitur, ita de scientia dici posset, & quod detur una totalis res abstractas investigans; alias partiales continens juxta diversitatem abstractionis rerum; hinc 3. de Anim. 38. scientia secari dicitur, sicut & res. Tum quia scientia in communi est genus ad omnes scientias, ergo una totalis generica potest dari.

57 Attamen, quia unam tantum ponere scientiam rerum omnium magnam confusionem parere poterat, & multiplicare tot scientias totales, quot species entium. esset in infinitum progredi, sapienti consilio factum est, ut omnes scientiæ ad certum numerum reducerentur, quæ totales dicentur, non simpliciter, sed secundum quid, sicut de prædic. dicebamus disput. 6. quæst. 1. quæ dicuntur genera summa secundum quid, stante illa famosa divisione in decem series rerum claritatis gratia adinventa.

Non est autem hæc scientiarum divisio, ut notat Doctor voluntarie facta, ut de seipsa verificetur dictum illud *stat pro ratione voluntas*, sed habuit fundamentum in rebus ipsis, ita ut sicut prædicamentorum divisio, ac distributio ex convenientiis, & differentiis plurimarum rerum inter se ortum duxit, ita de scientiis dicendum, unde videmus nulla scientiam agere simul de equo, & Angelo, quia nulla proportio, & convenientia inter hæc entia reperitur; sed benè aliqua scientia est de omnibus corruptibilibus, aliqua de immobilibus, aliqua de immaterialibus, &c.

Dices, Scotum 1. Met. quæst. 9. impugnare opin. illam asserentem Metaphysicam omnium rerum quidditates in particulari considerare, maximè quia cætere scientiæ superfluerent, ergo in sententi. ipsius absurdum est concedere tantùm unam scientiam. Respond. quamquam ibi Doctor non ita clarè resolvat quæst. illam, tamen improbat illam, sent. eo quia supponebat divisionem scientiæ in plures totales, & unam ponebat scilicet Metaph. considerare substantias, cæteras accidentia; vel reprobat, quia scientificus debet præcipuè claritati, ordini, & facilitati incumbere in tradendis facultatibus, & confusionem, quantum poterit, evitare; vel tandem loquitur de Met. non prout tradi poterat, sed ut fuit ab Arist. instituta.

Cum igitur plures dentur scientiæ totales, quarum quælibet propriam rerum seriem ab altera distincta præscribit sibi contemplandam, quærimus, unde sumenda erit hæc unitas scientiæ, & à quo habeat specificari scientia, & tria examinabimus, ut perfectè unitatem scientiæ possimus cogno scere, à quo specificat, an sit simplex qualitas, & tandem qualis sit unitas, quam accipit à proprio specificativo.

ARTICULUS I.

Unde sumenda sit unitas, & specificatio scientiæ.

58 DUplex in scientia, sicut, & in quolibet alio habitu, affignari potest unitas intrinseca, quæ propriam consequitur entitatem tanquam passio, extrinseca altera, quam ex obiecto dicitur desumere, à quo specificatur, & essentialiter dependet, unde & obiectiva dici solet; primò, quia non ita facilè cognoscitur, innotescit nobis per secundam, & de ista loquimur, à quo scilicet scientia totalis habet, quod sit una à cæteris distincta, eo vel maximè quod idem obiectum videmus à pluribus scientiis diversis considerari, imo eandem conclusionem, ut quod terra sit rotunda demonstratur à Physico, & Geometra.

Prima opinio (quæ adamussim est ex explicanda, quoniam celebris est apud Thomist.) asserit diversitatem scientiarum sumi ex diversitate abstractionis à materia; quam sententiam fusè explicant Complut. disput. 19. quæst. 1. & Joan. de S. Thom. quæst. 27. art. 1. & primò notant scientiam specificari ab obiecto, non quidem materialiter, & inesse rei, sed formaliter, & in esse scibili considerato, quæ ratio scibilitatis dicitur ratio *sub qua*, nam sub ipsa conveniunt res à scientia consideratæ, & consistit in hac, vel illa abstractione à materia, pro qua.

59 Secundò notant, abstractionem esse duplicem, vel totalem, ut cum superius abstrahitur ab inferiori, & abstractum hac abstractione fit potentialius, & minus intelligibile, quia abstrahit ab actualitatibus specificis scilicet differentiis, actus autem est notior potentia, & de ista non est sermo; alia est formalis, qua forma abstrahitur à materia, seu quod est actu: ab eo, quod est potentiale; nam forma est actus, materia potentia, & consequenter sic abstractum est magis intelligibile, quia depuratur à materialibus, & potentialibus, quæ impediunt intelligibilitatem, & quia triplex est materia, prima est singularis, idest, quicquid pertinet ad singularitatem rerum sensibilium, ut hæc caro, hic calor, hoc os, &c. secunda sensibilis, & sunt omnes sensibiles qualitates, ut calor, frigus, &c. & tertia intelligibilis, quæ est substantia corporea, seu materia prima, hinc triplex genus scientiæ datur, loquendo de speculativis: